

OPEX

www.opex.ir

mail@opex.ir

انظارات بخش خصوصی از رئیس جمهور منتخب در حوزه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی «ویرایش اول»

شناسنامه گزارش:

تهیه شده در واحد پژوهش اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گردآوری: علی یاراحمدی

ناظر: فریدون اسعدی، محمدهادی ابراهیمی

تاریخ انتشار: تیرماه ۱۴۰۳

چکیده

تحولات پی در پی داخلی و خارجی کشور در عرصه سیاست و اقتصاد به ویژه در دو دهه اخیر، روند سیاست‌گذاری‌های اقتصادی ایران را به سوی سیاست‌گذاری‌های مناسبی و اقتضایی سوق داده است. این در حالی است که به‌منظور تغییر ساختار به نفع بهره‌وری و رشد حداکثری، اقتصاد کشور نیازمند سیاست‌گذاری بلندمدت و در سطح کلان بوده که تقریباً همه دولت‌های گذشته در این خصوص چندان عملکرد مطلوبی نداشته‌اند. رشد اقتصادی کشور بر اساس گزارش مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب معادل ۵/۶، ۵/۱ و ۵/۷ درصد و نرخ رشد اقتصادی بدون نفت برای این سال‌ها نیز به ترتیب ۵، ۴/۸ و ۳/۴ درصد بوده است. تغییر این ارقام به نسبت ارقام متناظر سال‌های قبل نمایانگر نقش پررنگ صادرات نفت خام و گاز در رشد اقتصادی این سال‌ها است، به گونه‌ای که سهم نفت و گاز از تولید ناخالص داخلی (GDP) در طول سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲ به ترتیب با یک روند صعودی ۱۳، ۱۳/۵، ۱۳/۷ و ۱۵/۶ درصد گزارش شده درحالی‌که سهم بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی در بازه زمانی مذکور به ترتیب ۱۲/۶، ۱۲/۳، ۱۲/۶ و ۱۲/۲ درصد بوده است. این موضوع مؤید آنست که رشد اقتصادی محقق شده در بازه زمانی مذکور از لحاظ اجزاء اثرگذار، چندان مطلوب نباشد. زیرا اثرگذاری بخش‌های میان‌دستی و پایین‌دستی صنایع نفت و گاز و سایر بخش‌های صنعت که نقش مهم‌تری در ایجاد اشتغال، درهم تنیدگی شبکه اقتصاد، ایجاد ارزش افزوده و به تبع آن رفاه کشور دارد، تغییر معناداری نکرده است. یکی از مهم‌ترین اقداماتی که در این خصوص باید به طور ویژه مورد توجه قرار گیرد رشد تولید و صادرات غیرنفتی است. این اقدام از ضروریات اقتصاد کشور برای گذار به یک اقتصاد سالم و با درآمدهای پایدار است. برای شتاب بخشیدن به صادرات غیرنفتی باید به ماهیت ساختار موجود و سپس ایجاد تحول ساختاری در حوزه صادرات توجه کرد. نظر به تقارن آغاز دوره چهارساله ریاست جمهوری با شروع برنامه هفتم توسعه، همچنین با توجه به نقش و اهمیت این قانون به عنوان یک قانون بالادستی که مسیر توسعه و پیشرفت کشور در یک دوره (حداقل) پنجساله را ترسیم می‌کند، انتظار می‌رود رئیس‌جمهور منتخب در گام نخست به بررسی و مذاقه جدی این قانون پرداخته و در مرحله بعد با هم‌فکری و مشورت با متخصصان خبره، سازوکارهای اجرایی لازم برای تحقق اهداف مندرج در آن را تعیین نماید. در این راستا اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی به عنوان بزرگ‌ترین تشکل اقتصادی خصوصی کشور پس از تبیین اهم مشکلات و موانع موجود، راهکارها و پیشنهادهای خود را ارائه داده است که در گزارش حاضر به آن پرداخته می‌شود.

واژگان کلیدی: صادرات، رشد اقتصادی، رئیس‌جمهور، برنامه هفتم توسعه، صنعت، نفت و گاز

۱. مقدمه

برخورداری از منابع غنی هیدروکربوری و دسترسی آسان به آنها، موقعیت مناسب جغرافیایی کشور، وجود زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل و وجود بازارهای هدف صادراتی در همسایگی کشور، در کنار انبوهی از دلایل دیگر موجب اهمیت بسیار بالای صنایع نفت و گاز و زنجیره ارزش این صنایع در ایران شده است. این اهمیت به گونه‌ای است که منابع حاصل از نفت، گاز و فرآورده‌ها، ساختار اقتصاد و سیاست ایران را تحت تاثیر قرار داده و نقشی تعیین کننده در تحولات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور داشته و دارد. از جمله آثار این منابع در ساختار سیاسی، اقتصادی و اجتماعی کشور می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- ◆ ایجاد یک نظام اداری فربه و توزیع کننده و مصرف کننده منابع نفت و گاز که کمتر در خدمت تولید است؛
- ◆ عدم تکمیل زنجیره‌های ارزش و تامین در داخل کشور و تعدد بنگاه‌های اقتصادی با مقیاس‌های غیربهرینه در بسیاری از صنایع و تولیدات؛
- ◆ شکل‌دهی به ساختار سیاسی در دولت و مجلس که عمدتاً رویکرد توزیعی دارند و به صورت دائمی در حال تولید توقعات جدید در سطح جامعه هستند و در سمت دیگر ایجاد گروه‌های رانت‌جو در بین فعالان اقتصادی؛
- ◆ تغییر فرهنگ مصرفی مردم و ایجاد سطح رفاهی نامتناسب با بازدهی اقتصاد ملی؛
- ◆ گسترش فساد و کاهش ظرفیت پاسخ‌گویی دولت به‌عنوان نتیجه ناگزیر یک نظام رانته نفتی؛
- ◆ افول سرمایه اجتماعی به دلیل تضعیف اعتماد ملت به دولت که باعث کاهش مشارکت مردمی و ناکامی برنامه‌های کلان ملی شده است؛
- ◆ انزوای اقتصادی و عدم احساس نیاز به هم‌پیوندی با شبکه‌های اقتصادی بین‌المللی و زنجیره‌های جهانی و منطقه‌ای ارزش به دلیل اتکاء به درآمدهای نفتی.

درآمدهای حاصل از نفت و گاز، فرآورده‌ها و محصولات حاصل از آنها در سال‌های گذشته بخش مهمی از درآمدهای کشور را تشکیل داده، تا جایی که فقط سهم نفت و گاز در درآمدهای دولت در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ حدود ۵۸۰ همت برآورد شده که تقریباً یک چهارم از مخارج دولت را پوشش می‌دهد. این خام فروشی منابع نفت و گاز اگرچه در مقطعی افزایش رشد اقتصادی را به همراه داشته است، اما ارزیابی‌ها گویای این حقیقت است که علاوه بر اینکه این رشدها پایدار نبوده و نیست، بلکه رشدهای با کیفیتی نیز نیستند و رویکردهای سنتی همچنان در زنجیره‌های تولید حاکم است که موجب آسیب پذیری و شکنندگی اقتصاد کشور شده است.^۱ یکی از مهم‌ترین اقداماتی که در این خصوص باید به طور ویژه مورد توجه قرار گیرد رشد تولید و صادرات غیرنفتی است. این اقدام از ضروریات اقتصاد کشور برای گذار به یک اقتصاد سالم و با درآمدهای پایدار است. برای شتاب بخشیدن به صادرات غیرنفتی باید به ماهیت ساختار موجود و سپس ایجاد تحول ساختاری در حوزه صادرات توجه کرد.

۱. مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، گزارش "آینده اقتصاد، تولید و بخش خصوصی: بینش‌های رئیس جمهور آینده و پیشنهادها" خرداد ۱۴۰۳.
۲. همان.

با توجه به مواردی که ذکر آن رفت، و با در نظر گرفتن تاثیری که تصمیمات و عملکرد قوه مجریه به ترتیب در ریل‌گذاری و اجرای سیاست‌های لازم به منظور رشد و شکوفایی حداکثری اقتصاد کشور دارد و نیز نظر به فرصت همزمانی شروع به کار دولت جدید و تصویب برنامه هفتم توسعه در این دوره، این انتظار وجود دارد که رئیس‌جمهور با همکاری همه دستگاه‌های مسئول و مربوط بتواند تصمیماتی اتخاذ کرده تا بازیگران مختلف عرصه سیاست و اقتصاد را در جهت تحقق اهداف کلان توسعه کشور (مندرج در قانون برنامه هفتم توسعه) همراه کنند. در این مرقومه تلاش شده تا با ارائه مختصری از وضع موجود کشور و بیان روند برخی شاخص‌های کلان اقتصادی، جایگاه توسعه صادرات محصولات نفتی در برنامه هفتم توسعه مورد بررسی و مذاقه قرار گیرد و پیشنهادهای و انتظاراتی که از دولت جدید به منظور تحقق رشد بخش تولید و صادرات محصولات و فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی وجود دارد، مطرح شود.

۲. وضعیت اقتصادی ایران

تحولات پی در پی داخلی و خارجی کشور در عرصه سیاست و اقتصاد به ویژه در دو دهه اخیر، روند سیاست‌گذاری‌های اقتصادی ایران را به سوی سیاست‌گذاری‌های مناسبی و اقتضایی سوق داده است. این در حالی است که به منظور تغییر ساختار به نفع بهره‌وری و رشد حداکثری، اقتصاد کشور نیازمند سیاست‌گذاری بلند مدت و در سطح کلان بوده که تقریباً همه دولت‌های گذشته در این خصوص چندان عملکرد مطلوبی نداشته‌اند. به عبارتی فعالان اقتصادی یا به دلیل وابستگی اقتصاد به نفت، در معرض شوک‌های خارجی قرار داشتند و یا به دلیل عدم وجود برنامه‌ای هدفمند و قابل اجرا، در معرض تصمیمات خلق الساعه قرار دارند. فضایی که قربانی اصلی آن، تولید و در نتیجه اشتغال و رفاه عمومی است.^۳

رشد اقتصادی به‌عنوان یک جریان پیوسته نیاز به یک موتور قوی، اما بادوره‌های منظم دارد. عایدی‌های صادرات غیرنفتی می‌تواند زمینه‌های مناسبی را برای برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت در مقایسه با صادرات نفتی فراهم کند؛ زیرا در ایران عمدتاً طی چهار دهه، صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی سهم قابل توجهی در تولید ناخالص داخلی کشور داشته و دارد و کاهش صادرات آنها به دلایل مختلفی از جمله تحریم‌ها و یا نوسان بهای نفت، نوسان ارز حاصل از صادرات نفت (که به صورت قابل توجهی بر رشد اقتصادی تأثیرگذار است) می‌تواند تولید، اشتغال و سرمایه‌گذاری کشور را با نوسان و بی‌ثباتی نسبی رو به‌رو کند.

رشد اقتصادی کشور بر اساس گزارش مرکز آمار ایران در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به ترتیب معادل ۵/۶، ۵/۱ و ۵/۷ درصد و نرخ رشد اقتصادی بدون نفت برای این سال‌ها نیز به ترتیب ۵، ۴/۸ و ۳/۴ درصد بوده است. تغییر این ارقام به نسبت ارقام متناظر سال‌های قبل نمایانگر نقش پررنگ صادرات نفت خام و گاز در رشد اقتصادی این سال‌ها است، به گونه‌ای که سهم نفت و گاز از تولید ناخالص داخلی^۵ (GDP) در طول سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۲ به ترتیب با یک روند صعودی ۱۳، ۱۳/۵، ۱۳/۷ و ۱۵/۶ درصد گزارش شده است. این در حالی است که سهم بخش صنعت از تولید ناخالص داخلی در بازه زمانی

۳. همان.

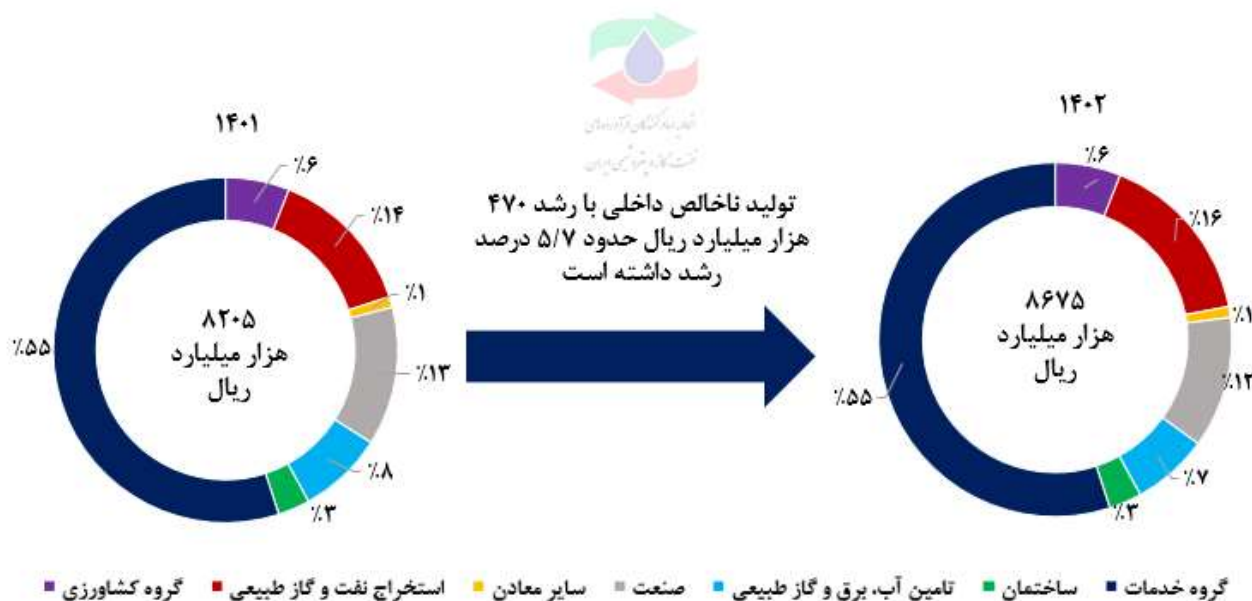
۴. مرکز آمار ایران، گزارش "نرخ رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۲" (amar.org.ir/Portals/0/Articles/GDP1402.pdf).

۵. Gross Domestic Product (GDP)

مذکور به ترتیب ۱۲/۶، ۱۲/۳، ۱۲/۶ و ۱۲/۲ درصد بوده است. این موضوع مؤید آن است که رشد اقتصادی حاصل شده در این سال‌ها چندان با کیفیت نبوده و بسیار متزلزل است، زیرا اثرگذاری بخش‌های میان‌دستی و پایین‌دستی صنایع نفت و گاز و سایر بخش‌های صنعت که نقش مهم‌تری در ایجاد اشتغال، درهم تنیدگی شبکه اقتصاد، ایجاد ارزش افزوده و به تبع آن رفاه کشور دارد تغییر معناداری نکرده است.

نتایج محاسبات حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۲، رشته فعالیت‌های گروه کشاورزی ۲/۲- درصد، گروه صنایع و معادن ۶/۹ درصد (شامل: استخراج نفت خام و گاز طبیعی ۲۰/۳، سایر معادن ۱/۵، صنعت ۲/۱، انرژی ۶/۱- و ساختمان ۳/۴ درصد) و فعالیت‌های گروه خدمات ۵/۷ درصد نسبت به سال ۱۴۰۱ رشد داشته است.

شکل ۱. مقایسه تولید ناخالص داخلی در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۱

ماخذ: تحلیل نگارنده گزارش بر مبنای اطلاعات مرکز آمار ایران

۳. پیشنهادها به رئیس‌جمهور

در نظام سیاسی ایران، رئیس‌جمهور نقش قابل توجهی در اجرای سیاست‌های اقتصادی ایفا می‌کند. با وجود اینکه ساختار سیاسی ایران پیچیده بوده و نهادهای مختلفی در تصمیم‌گیری اقتصادی نقش دارند، رئیس‌جمهور به عنوان رئیس قوه مجریه، اختیارات و ابزارهای متعددی برای اعمال نظر خود بر جهت‌گیری اقتصاد کشور دارد. رئیس‌جمهور نقش مهمی در تدوین و اجرای سیاست‌های اقتصادی دارد. این سیاست‌ها می‌تواند شامل مواردی مانند نرخ مالیات، هزینه‌های دولتی، مقررات و قوانین مربوط به کسب و کار باشد. سیاست‌های اقتصادی که به طور مؤثر طراحی و اجرا شوند، می‌توانند به رشد اقتصادی، ایجاد شغل و افزایش سطح زندگی کمک کنند. با این حال، سیاست‌های اقتصادی نامناسب می‌تواند منجر به تورم، بیکاری و رکود اقتصادی شود. همچنین، ثبات سیاسی برای یک

۶. تحلیل نگارنده گزارش بر اساس گزارش "نرخ رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۲" مرکز آمار ایران (amar.org.ir/Portals/0/Articles/GDPI1402.pdf).
۱. رجوع شود به: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران - فصل نهم: قوه مجریه - اصل ۱۱۲ الی ۱۵۱

اقتصاد قوی ضروری است. عدم اطمینان و ناآرامی سیاسی می‌تواند سرمایه‌گذاران را از وحشت زده کند، منجر به فرار سرمایه و کند شدن رشد اقتصادی شود. رئیس‌جمهور می‌تواند با ترویج گفتگو و مصالحه، حاکمیت قانون را تقویت کند و از فساد جلوگیری کند تا به ثبات سیاسی کمک کند. از سوی دیگر، رئیس‌جمهور می‌تواند با ارائه لوایحی در زمینه‌های مختلف اقتصادی مانند مالیات، بودجه، تجارت و سرمایه‌گذاری، در جهت‌گیری کلی اقتصاد کشور نقش‌آفرینی کند. در صورت تصویب این لوایح توسط مجلس، آنها به قانون تبدیل شده و لازم‌الاجرا می‌شوند.

نظر به تقارن آغاز دوره چهارساله ریاست جمهوری با شروع برنامه هفتم توسعه، همچنین با توجه به نقش و اهمیت این قانون به عنوان یک قانون بالادستی که مسیر توسعه و پیشرفت کشور در یک دوره (حداقل) پنجساله را ترسیم می‌کند، اولین اقدامی که انتظار می‌رود رئیس‌جمهور محترم در دستور کار قرار دهد، توجه ویژه و بررسی دقیق این قانون است. نگاهی به برنامه هفتم نشان می‌دهد که در فصل (۱۰) مرتبط با طرح‌های صنعت و معدن و رشد تولید و در بند «الف» ماده (۴۸) به چند طرح بزرگ اقتصادی ملی و پیشران از قبیل دالان‌های راهبردی گذر (ترانزیت) ریلی و دریایی - تحول رقومی (دیجیتال) - توسعه منطقه مکران و اروند - توسعه زنجیره اکتشاف و استخراج نفت و گاز و پترو پالایشگاه‌ها و صنایع پایین‌دستی پتروشیمی و ... اشاره شده است. همچنین در بند «ت» ماده (۴۸) به تهیه سند «راهبرد ملی پیشرفت صنعتی و ارتقای زنجیره‌های ارزش کشور» بر مبنای معیارهای آمایش سرزمین و توسعه متوازن، نفی خام‌فروشی و تکمیل زنجیره‌ها، تحرک‌بخشی به صادرات و انتشار فناوری‌های نوین و با تکیه بر مزیت‌ها و اولویت‌های کشور از جمله صنایع برق و ریز(میکرو)الکترونیک، خودروسازی با اولویت خودروهای برقی و برقی - بنزینی (هیبریدی)، ماشین‌سازی و ساخت تجهیزات، صنایع پایین‌دستی نفت و گاز و پتروشیمی، معدن با اولویت مس و عناصر نادر خاکی، خدمات فنی مهندسی، نساجی و پوشاک و بازیافت، همراه با اخذ نظرات اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، تعاون ایران و اصناف ایران،^۸ اشاره گردیده است. انتظار می‌رود دولت آینده تمام تلاش خود را برای همراستایی سند استراتژی توسعه صنعتی با مفاد مرتبط با آن در برنامه و سند آمایش سرزمین صورت دهد تا این اسناد هم به اسنادی کتابخانه‌ای تبدیل نشوند و نقشه راهی برای تولیدات صنعتی کشور باشند.

با توجه به موارد بیان شده و نیز تبیین نقش غیر قابل انکاری که رئیس‌جمهور در فعالیت همه بخش‌ها و بنگاه‌های اقتصادی کشور دارد موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:^۹

- ♦ تشکیل و تأسیس نهاد تنظیم‌گر مستقل یکی از ضرورت‌های بسیار جدی در کشور به شمار می‌رود و این موضوع در ماده (۵۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون مربوط به اصلاح ماده (۵۹) مصوب سال ۱۳۹۷ مورد تأکید قرار گرفته که متأسفانه تاکنون اجرا نشده است. اجرای این قانون توسط قوه مجریه یکی از مطالبات بسیار جدی بخش خصوصی است.
- ♦ با توجه به لزوم تأمین پایدار خوراک و سوخت صنایع انرژی‌بر و پتروشیمی‌ها پیشنهاد می‌شود مفاد تبصره (۳) بند «ب» ماده (۱۵) قانون برنامه هفتم در دستور کار قرار گیرد. در متن این تبصره آمده است: «صنایع انرژی‌بر و پتروشیمی‌ها از طریق مشارکت با شرکت‌های اکتشاف و تولید دارای صلاحیت با رعایت شرایط مذکور در بند «ب» این ماده در اولویت واگذاری

۸. برخی از پیشنهادات ارائه شده در این بخش از گزارش "آینده اقتصاد، تولید و بخش خصوصی: بینش‌های رئیس‌جمهور آینده و پیشنهادها" خرداد ۱۴۰۲، تهیه شده توسط مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران آورده شده است.

طرح‌های جمع‌آوری گازهای مشعل (فلر) و میادین جدید گازی قرار دارند. وزارت نفت مکلف است صنایع مذکور را در اولویت تخصیص گاز طبیعی تولیدی از این میادین قرار دهد».

◆ پرهیز از مداخله در بازار و رعایت ماده (۲۳) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب سال ۱۳۹۵.

◆ اصلاح قیمت حامل‌های انرژی به تناسب نرخ تورم به منظور کاهش یارانه ضمنی و افزایش ظرفیت صادراتی در حوزه انرژی.

◆ اجرای دقیق قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب سال ۱۳۹۰ و اجرای دستورالعمل نحوه تدوین پیش‌نویس مقررات مرتبط با محیط کسب و کار مصوب سال ۱۴۰۳ و آیین‌نامه لزوم ثبت و اطلاع‌رسانی مقررات در پایگاه اطلاعات قوانین و مقررات مرتبط با محیط کسب و کار مصوب سال ۱۴۰۲ یکی دیگر از مطالبات بسیار جدی بخش خصوصی به شمار می‌رود.

◆ پیشنهاد می‌شود اولویت اصلی رئیس‌جمهور آینده، ایجاد تغییر در مسیر فعلی اقتصاد کشور و اتخاذ یک رویکرد تحول‌آفرین باشد. این تحول از طریق "حرکت از حکمرانی بر پایه نفت و گاز به حکمرانی اقتصادی بر پایه بهبود توان تولید رقابت‌پذیر کشور در هم‌پیوندی متناسبی با شبکه‌های اقتصادی بین‌المللی و زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای و جهانی" ممکن خواهد بود. حداکثر کردن منابع حاصل از تولید و صادرات نفت و گاز و استفاده از آن برای بهبود کیفیت و کمیت زیرساخت‌ها و ورود فناوری‌های ضروری برای تقویت تولید، یکی از الزامات اساسی موفقیت در این مسیر است. بدون شک بخش خصوصی ظرفیت بسیار جدی در مسیر تحقق این هدف دارد، ضمن این که بندهای ۱۲ لغایت ۱۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی هم امکان بسیار مناسبی را برای گذر از این وضعیت فراهم کرده است.

◆ پیشنهاد می‌شود تقویت بنگاه‌های تولیدی با هدف ارتقای تولید رقابت‌پذیر و جایابی در زنجیره ارزش جهانی، در محوریت بازسازی اقتصاد ایران قرار گیرد، به نحوی که پتانسیل پیوند میان زنجیره‌های ارزش تولید داخل با زنجیره‌های ارزش کشورهای همسایه در گام نخست و سپس با زنجیره‌های ارزش جهانی در کشورهای منتخب فراهم شود. در این مسیر لازم است یک سیاست خارجی متوازن، پویا و دستاورد-محور به صورتی عقلایی و هوشمندانه بکار گرفته شود و از همه ابزارها در جهت رفع یا کاهش اثر تحریم‌های بین‌المللی استفاده شود تا زمینه پیوند اقتصاد ایران با بالاترین سطح تولید ارزش افزوده در منطقه و جهان فراهم شود.

◆ نظر به اینکه امکان تداوم رویه‌های قبلی برای صادرات نفت و گاز و واردات کالاهای مصرفی و نهاده‌ها وجود ندارد، لذا پیشنهاد می‌شود رشد اقتصادی ایران برای دهه آینده بر پایه یک تغییر رویکرد با تمرکز بر حضور بخش خصوصی و شبه‌دولتی و دولت (در یک تقسیم کار روشن) و با هدف افزایش متعهدانه تولید رقابت‌پذیر و صادرات محور باشد. یکی از مشخصات مهم چنین اقتصادی، مقاومت اقتصاد در مقابل انواع شوک‌ها، از جمله تحریم‌ها خواهد بود.

◆ پیشنهاد می‌شود همزمان با تدوین سند استراتژی توسعه صنعتی، نظام حکمرانی بهبود و ارتقا یابد. چرا که مجری اصلی سند استراتژی توسعه صنعتی، دستگاه حکمرانی و کارکنان بخش عمومی کشور هستند و از این‌رو، حکمرانی خوب پیش‌نیاز تدوین و اجرای برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت است. اگر بهترین برنامه‌ها هم تدوین شود، اما ساختار حکمرانی قادر به پیشبرد آن نباشد، نتیجه‌ای حاصل نخواهد شد.

- ◆ پیشنهاد می‌شود تمرکز بر زنجیره های ارزش اصلی در کشور در پیوند با زنجیره های ارزش جهانی محور قرار گیرد. در کنار تلاش برای توسعه روابط با اوراسیا و روسیه و استفاده از ظرفیت پیمان شانگهای، بریکس و اتحادیه اقتصادی اوراسیا، توسعه روابط اقتصادی با هند و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس برای تکمیل زنجیره های ارزش داخلی و پیوند آن با کشورهای همسایه بسیار ضروری است. برنامه عملیاتی مشخصی برای تامین مالی و فنآوری صنایع برگزیده و تکمیل زنجیره‌ها و پیوند با اقتصاد منطقه و اقتصاد بین‌الملل در نظر گرفته شود.
- ◆ پیشنهاد می‌شود سیاست‌های اقتصادی به ویژه سیاست‌های پولی و اعتباری با توجه به شرایط حاکم بر اقتصاد اتخاذ شود و از تشدید سیاست‌های پولی و اعتباری انقباضی در شرایطی که تولیدکنندگان تحت فشارهای هزینه‌ای شدید قرار دارند، پرهیز شود. با توجه به رویکرد کلی برنامه هفتم در این خصوص می‌توان گفت که برای کاهش فشار بر تولیدکنندگان و عدم تشدید سیاست‌های پولی و اعتباری انقباضی، برنامه مشخصی مشاهده نمی‌شود و حتی شواهدی دال بر پیش‌برد رویه فعلی در انجام سیاست‌های انقباضی قابل مشاهده است. لذا توصیه اکید به دولت جدید اصلاح این رویه در برنامه هفتم است.
- ◆ در کنار سیاست کنترل رشد مقداری ترازنامه بانک‌ها، پیشنهاد می‌شود برنامه تامین مالی بانک‌ها و موسسات مالی به نحوی تنظیم شود که سهم مشخصی از منابع بانک‌ها به تامین سرمایه در گردش و سرمایه‌گذاری ایجاد و توسعه‌ای بخش‌های خصوصی و تعاونی تخصیص یابد. انتظار می‌رود در برنامه توسعه هفتم این مسئله ردگیری شود ولی جای آن در لایحه همچنان خالی است.
- ◆ سیاست‌ها و مقررات (از جمله پیمان سپاری ارزی) درباره ارز حاصل از صادرات محصولات منبع پایه (مانند پتروشیمی و معدنی و ...) از صادرات محصولات کشاورزی و صنعتی و خدمات فنی و مهندسی مجزا شود. دولت خود می‌تواند متناسب با سیاست صنعتی کشور، ارزهای حاصل از صادرات این دسته را با نرخ بازار که امکان تداوم تولید و صادرات را فراهم می‌کند، خریداری کند و به واردکنندگان تخصیص دهد.
- ◆ پیشنهاد می‌شود در تعیین سیاست‌های ارزی، تقویت تولید رقابت‌پذیر معیار اصلی سیاست‌گذاری باشد. هزینه مبادلات اقتصادی ایران در سطح بین‌المللی به ویژه از طریق پیوستن به گروه ویژه اقدام مالی (FATF) کاهش یابد.
- ◆ پیشنهاد می‌شود به منظور کاهش وابستگی هزینه‌های جاری دولت به منابع حاصل از صادرات نفت و گاز، سقف سهم ربالی دولت از محل صادرات نفت و گاز طبیعی در منابع عمومی بودجه سالانه تعیین شده و سالانه ۱۰ درصد از این سهم کاسته شود و برای توسعه سرمایه‌گذاری در امور تولیدی به صندوق توسعه ملی واریز شود.
- ◆ پیشنهاد می‌شود ایجاد یک نظام مالیاتی شفاف، عادلانه و مدرن با پایه های مالیاتی گسترده‌تر، به منظور کاهش نرخ‌های مالیاتی و بار مالیاتی بر روی فعالان اقتصادی و تشویق کننده سرمایه‌گذاری، در دستور کار قرار گیرد. متأسفانه در برنامه هفتم، موضوع کاهش نرخ مالیاتی بر فعالان اقتصادی وجود ندارد، اما تصریح شده که "وضع هرگونه تخفیف، ترجیح، بخشودگی، کاهش نرخ، معافیت و شمولیت نرخ صفر و اعطای اعتبار مالیاتی جدید به جز مواردی که به تشخیص مجلس منجر به افزایش یا رونق تولید و صادرات شود در سالهای برنامه ممنوع است". همچنین وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده تا با همکاری سازمان برنامه و بودجه، ظرف شش‌ماه از لازم‌الاجرا شدن قانون برنامه، لوایح قانونی مورد نیاز برای کاهش تخفیفات، اعتبار مالیاتی، نرخ صفر، معافیت یا بخشودگی و ترجیحات مالیاتی و گمرکی را به‌منظور جذابیت‌زدایی از فعالیت‌های غیرمولد، ساماندهی معافیت‌های غیرضروری و تقویت معافیت‌های منجر به رشد تولید، تنظیم و ارائه نماید.

♦ پیشنهاد می‌شود مطابق با ظرفیت‌ها و ملاحظات در نظر گرفته شده در سند آمایش ملی و سندهای آمایش منطقه‌ای، کشور به چند منطقه تقسیم شود و امتیازهای مالیاتی، یارانه سود بانکی، واگذاری زمین برای طرح‌های سرمایه‌گذاری و غیره در این مناطق تعیین شود. در لایحه برنامه هفتم توسعه نیز موضوع تقسیم‌بندی کشور بر مبنای معیارهای آمایش سرزمین و توسعه متوازن، دیده شده است. وزارت صنعت، معدن و تجارت نیز مکلف شده تا با هماهنگی وزارت کشور، وزارت جهاد کشاورزی و همکاری سایر دستگاه‌های اجرائی متولی طرح‌های تولید و اشتغال و اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، اتاق تعاون ایران و اتاق اصناف ایران بر مبنای سند فوق‌الذکر، نقشه راه زنجیره‌های اقتصادی مزیت‌دار استان‌ها را متناسب با ظرفیت‌ها و مزیت‌های بومی و نقش استان‌ها در زنجیره‌های ارزش ملی، ظرف دو سال از لازم‌الاجرا شدن این قانون، تدوین و در شورای عالی آمایش سرزمین به تصویب برساند.

منابع و مآخذ:

- (۱) مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، گزارش "آینده اقتصاد، تولید و بخش خصوصی: بینش‌های رئیس‌جمهور آینده و پیشنهادها" خرداد ۱۴۰۳.
- (۲) مرکز آمار ایران، گزارش "نرخ رشد اقتصادی (سال پایه ۱۳۹۰) در سال ۱۴۰۲".
- (۳) عالییه ناظمی، علیرضا آذربایجانی، خرداد ۱۴۰۳، "پایش بخش حقیقی اقتصاد ایران در اردیبهشت ماه سال ۱۴۰۳، بخش صنعت و معدن"، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job-makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>